

Samen
koesteren we
onze omgeving



Bomenbeleid 2024-2034

Samenvatting

1. Inleiding

Bomen hebben een positieve invloed op het milieu en onze leefomgeving. Ze verminderen effecten van klimaatverandering, versterken de biodiversiteit en dragen bij aan een gezonde leefomgeving en identiteit van de gemeente. Het behouden van bestaande bomen en aanplant van nieuwe bomen is daarom van groot belang.

Hoe de gemeente Echt-Susteren met haar bomen omgaat is vastgelegd in de bomennota, vastgesteld in 2007. Veel van de inhoud is nog steeds toepasbaar, al zijn na 15 jaar ook nieuwe opgaves relevant zoals klimaatverandering, biodiversiteit en integraliteit met andere beleidsthema's. Tijd dus om de bomennota te actualiseren door te behouden wat nog goed is en nieuw beleid te maken voor ontbrekende onderwerpen. Deze samenvatting geeft een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten en veranderingen in de nieuwe bomennota.

Doelstelling bomennota

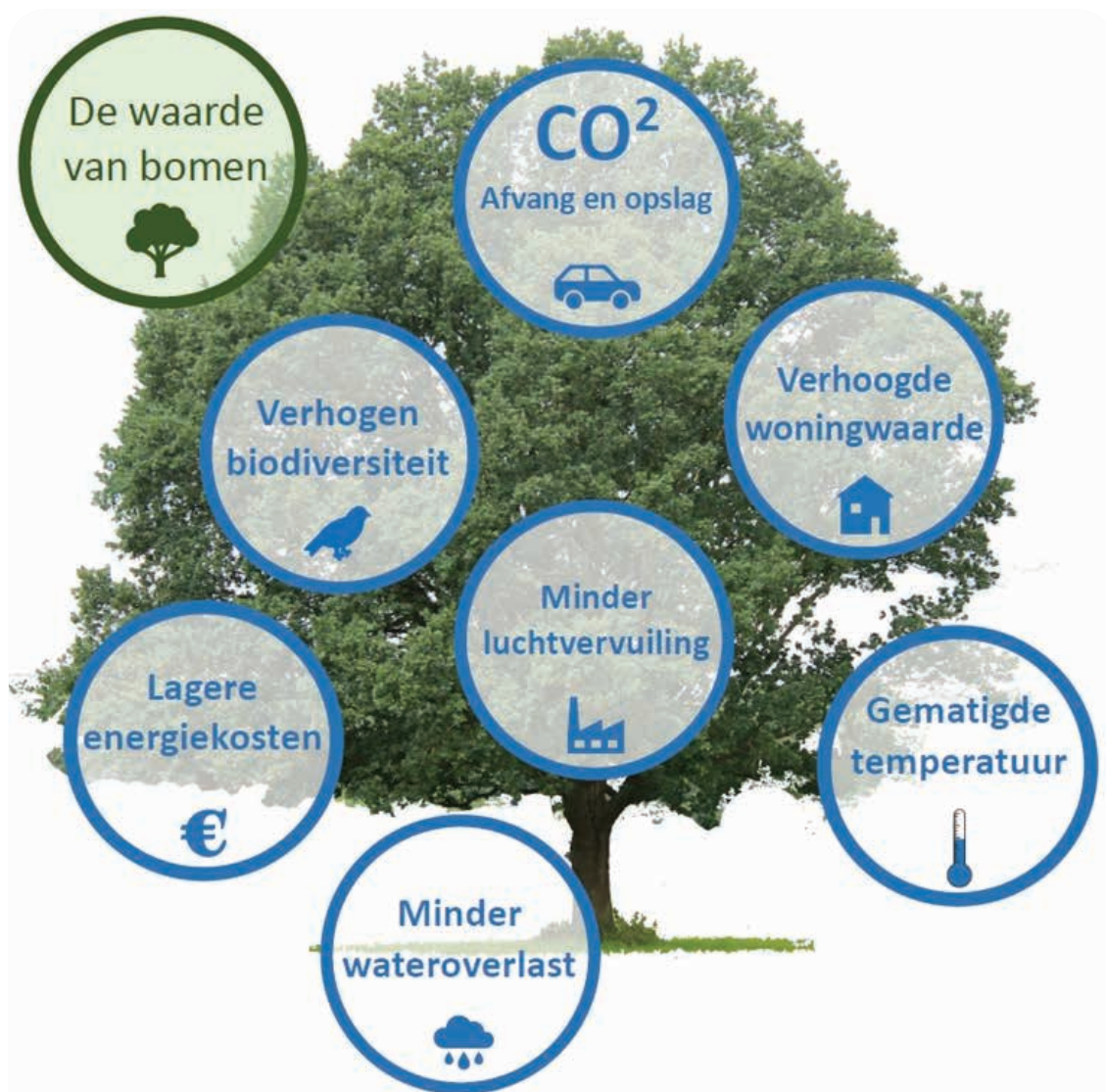
De nieuwe bomennota is eenduidig over de toepassing van bomen om de kwaliteit van de leefomgeving te behouden en te versterken. Het benadrukt het belang van bomen waardoor discussie bij aanleg en beheer zoveel als mogelijk wordt voorkomen en we klachten proberen te verminderen. Hiervoor zijn heldere doelen en uitgangspunten opgesteld die als rode draad in de bomennota voor de komende 10 jaar van toepassing zijn:

- Ons bomenbestand sluit aan bij de opgaves van nu!
- Verminderen overlast en hinder van bomen
- Ons bomenareaal houden we op peil
- Zorg voor, en behoud van bomen
- Boomstructuren verbinden natuurgebieden met elkaar
- Van monocultuur naar biodiversiteit
- Realistisch groei van ons bomenbestand
- Ons bomenbestand bestaat bij voorkeur uit gebiedseigen soorten
- Actualisatie bomenstructuren en bomenlijst
- Verdere deregulering kapvergunningstelsel



Proces totstandkoming bomenbeleid

De aftrap voor de nieuwe bomennota is gemaakt tijdens een inwonersavond (bomencafé). Daarnaast konden inwoners via een interactieve website (storymap) ook reageren op het bomenbeleid. Vervolgens heeft een bomenfietstocht plaatsgevonden met verschillende afdelingen van de gemeente. Tot slot is tijdens een informatie sessie de raad geïnformeerd over het proces. De uitkomsten van de inwonersavond, de bomenfietstocht en de binnengekomen reacties via de storymap vormen de basis voor voorliggend beleidsplan. Deze uitgangspunten zijn opgenomen in de bomennota hoofdstuk 3 Visie op Bomen - ambities. Zie een uitgebreide beschrijving van het participatieproces in paragraaf 2.4 van de bomennota.



Figuur 1: Ecosysteemdiensten van een boom.

2. Analyse

De bomennota 2007 is geëvalueerd, in onderstaande tabel is hiervan een samenvatting gegeven.

Toen: Doel in 2007	Nu: Evaluatie en conclusies	Straks: Wat gaan we doen?
Eén integraal beleid	Met vaststellen bomennota 2007 is één integraal beleid vastgesteld voor de gehele gemeente Echt-Susteren.	Verder bouwen aan bestaand bomenbeleid en deze actualiseren op basis van nieuwe kennis en ontwikkelingen.
Deregulering kapbeleid: alleen gemeentelijke bomen en bomen op de waardevolle bomenlijst worden beschermd.	Door het invoeren van een waardevolle bomenlijst is het kapbeleid vereenvoudigd. De deregulering heeft op dat gebied het gewenste effect gehad. Deze werkwijze heeft wel geleidt tot meer administratieve lasten.	Administratieve lasten verlagen door aanpassing van de werkwijze (initiatief voor aanvragen bijdrage in de onderhoudskosten wordt bij de boomeigenaar gelegd) en het interactief inzichtelijk maken van waardevolle bomen en boomstructuren via het gemeentelijke geo-portaal.
Vaststellen en herzien van de gewenste bomenstructuur tot een waardevolle, karakteristieke, veilige en duurzame bomenstructuur.	De bomennota 2007 beschreef vooral boomstructuren binnen de bebouwde kom. Daarmee is de behoefte ontstaan om ook boomstructuren in het buitengebied te beschrijven.	Actualisatie boomstructuren op basis van nieuwe kennis en ontwikkelingen waarbij ook structuren in de buitengebieden aan bod komen.
Overlast van bomen aan omwonenden beperken we zoveel mogelijk om draagvlak voor bestaan van de boom te behouden.	Bomennota 2007 bevatte het kader klachtafhandeling. Hierin worden meldingen van overlast afgewogen.	Continuering van overlastkader. Wel aanpassing van het afwegingskader op basis van nieuwe inzichten en doelstellingen en functies van bomen.

Naast een evaluatie van de bomennota 2007 is ook het huidige bomenbestand geanalyseerd. Interessante bevindingen hieruit zijn:

- In Echt-Susteren zijn veel zomereiken, essen en haagbeuken te vinden. Dit zijn ook soorten die van nature in de omgeving voorkomen. Deze boomsoorten behouden we zoveel als mogelijk. Ook komen er exoten voor, deze boomsoorten zijn vaak binnen de bebouwde kom te vinden en goed aangepast aan stedelijk leefklimaat.
- In de gemeente is een goede verspreiding te vinden van jonge en oude bomen.

Vervolgens zijn de huidige budgetten voor aanleg, vervanging en onderhoud als kader voor de nieuwe bomennota opgenomen en is de input vanuit het participatietraject meegenomen in de uitwerking van de bomennota.

3. Visie op bomen

Duurzaam en gezond bomenbestand

We werken aan een toekomstgericht bomenbestand waarbij we inzetten op bomen die de ruimte krijgen om uit te groeien tot volwassen en mogelijk zelfs monumentale bomen. Bomen die vanwege standplaats, soort of kwaliteit niet deze huidige waarde of potentie hebben signaleren we tijdig. Vervolgens maken we bewuste keuzes en accepteren we dat niet alle bomen volwassen kunnen worden op de huidige plaats.

Klimaatbestendige leefomgeving

De gevolgen van ons veranderende klimaat zijn steeds meer zichtbaar in de openbare ruimte. Zware hoosbuien, wateroverlast of juist extreme hitte in de woonomgeving: ze komen steeds vaker voor. Naast ongemak heeft klimaatverandering ook impact op gezondheid en veiligheid. De gemeente ziet het als haar taak om de openbare ruimte voor te bereiden en weerbaar te maken op deze veranderingen. Bomen spelen daarbij een belangrijke rol. Vanwege het belang van bomen voor ecosysteemdiensten wordt ingezet op behoud van bomen, nieuwe aanplant en een toekomstbestendig bomenbestand.

Behoud en stimuleren van biodiversiteit

Het gaat slecht met de biodiversiteit in Nederland. Binnen enkele decennia worden een miljoen soorten (planten en dieren) in hun voortbestaan bedreigd. Samen met andere terreineigenaren, inwoners en (lokale) natuurverenigingen zorgen we voor verhoging en verbetering van de biodiversiteit. Bomen spelen daarbij een grote rol.

Waardevolle en prettige leefomgeving

Een belangrijk doel is het in stand houden en versterken van landschapskarakteristieken. Onze bomen dragen bij aan de beleving en de herkenbaarheid van het Limburgse landschap, zelfs in de bebouwde omgeving, door het planten van gebiedseigen boomsoorten in de verschillende deelgebieden. In de bebouwde omgeving is voldoende groen en ruimte voor bewegen, sporten en spelen. Groen draagt bij aan minder stress, gezonde lucht en een gezonde levensstijl.



4. Bomenstructuur

Boomstructuren zijn het raamwerk dat de basis vormt voor behoud en ontwikkeling van het bomenareaal in de gemeente. Het doel hiervan is instandhouding, versterken van de huidige landschaps- en dorpskarakteristieken en een bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van toekomstige ontwikkelingen. Hoofdstuk 4 beschrijft de achtergrondinformatie waarop de kaarten met boomstructuren gebaseerd zijn. Zo bestaat deze uit geomorfologische, landschappelijke, stedenbouwkundige structuren en wegenstructuur (zoals ook gedaan bij de bomennota van 2007). De bomenstructuurkaart bestaat uit hoofdstructuren, nevenstructuren, boomgroepen en ambitiestructuren.

De hoofdstructuur accentueert de doorgaande (hoofd)wegenstructuur van de kernen, inclusief belangrijke structuren in het buitengebied. De nevenstructuren accentueren de wijkstructuurwegen en wegen in het buitengebied. Bomen op onder andere overhoeken, pleinen en parken zijn als structuurbepalende bomen gemarkeerd (boomgroepen). Op deze plekken staan bomen die de ruimte hebben om groot en oud te worden.

De ambitie structuren omvatten locaties waar structuren onderbroken of helemaal niet aanwezig zijn. Dit zijn locaties waar we in de toekomst wel bomen willen gaan planten. Hier zoeken we verbinding op tussen (onderbroken) houtsingels in het buitengebied, eigendommen van derden als ook gemeentelijke eigendommen. Daarnaast geven de ambitiestructuren ook te ontwikkelen structuren binnen de bebouwde kom weer.



5. Omgang met bomen in de openbare ruimte

De gemeente is zuinig op de bomen die in de openbare ruimte staan. Dat laten we zien door zorgvuldig boombeheer, een eenduidige aanpak bij overlast en hindermeldingen en het maken van duidelijke afspraken over hoe wij vinden dat onze bomen geplant en beheerd moeten worden. Het “Handboek bomen” is hierbij de leidraad.

Boomveiligheid

- Elke boomeigenaar in Nederland heeft een zogenaamde zorgplicht. Deze is onderverdeeld in algemene zorgplicht, verhoogde zorgplicht en onderzoeksplicht.
- Jaarlijks wordt een deel van het gemeentelijke bomenareaal gesnoeid en geïnspecteerd door een boomveiligheidscontrole. Daarmee voldoet de gemeente aan de algemene zorgplicht.

Bomen en werkzaamheden

Beschadigingen aan bomen zijn vaak onomkeerbaar en kunnen de boom verzwakken. Het is daarom belangrijk dat wanneer werkzaamheden plaatsvinden, bomen beschermd worden. Hierbij houden we de richtlijnen uit het Handboek bomen aan (in kader van bescherming bomen bij werkzaamheden).

Ziekten en aantastingen bij bomen

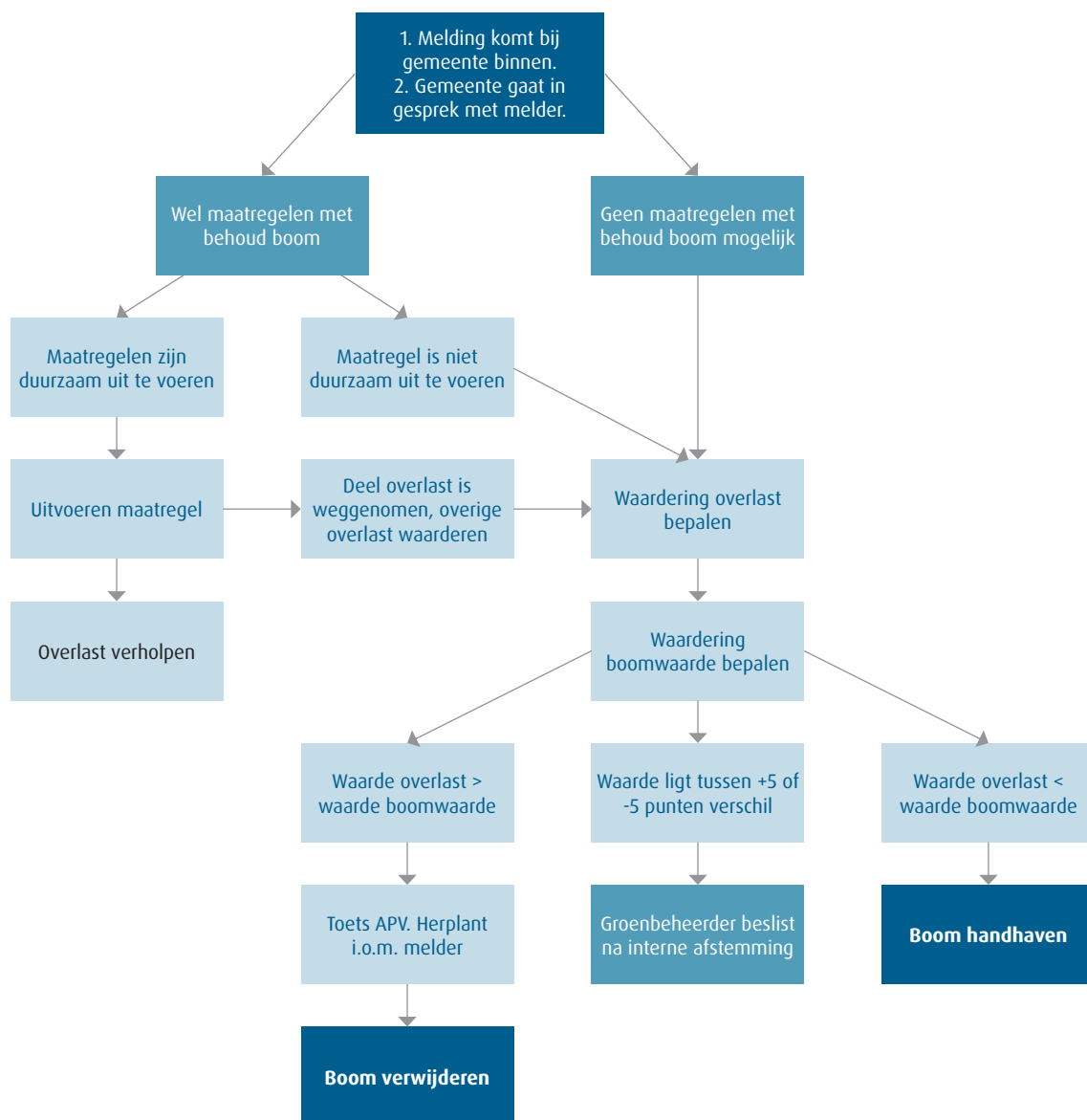
Boomziekten en aantastingen kunnen individuele bomen of een groot deel van het bomenbestand ernstige schade toebrengen. Grootschalige uitval van bomen of verspreiding van ziekten /aantastingen moet voorkomen worden. Ziekten en aantastingen beperken we door: diversiteit aan soorten aan te planten, soorten planten die minder gevoelig zijn voor aantastingen en door het verbeteren van de groeiomstandigheden

Hinder en overlast

Ons uitgangspunt is om gezonde bomen zo lang mogelijk te behouden. Echter kunnen bomen, mede door bepaalde keuzes uit het verleden, voor overlast zorgen. Deze overlast wordt door iedereen anders ervaren en is daarom subjectief. Met het nieuwe afwegingskader heeft de gemeente een uniform en meetbaar instrument om de overlast door gemeentelijke bomen zo objectief mogelijk te kunnen beoordelen. Vervolgens worden op basis hiervan acties ondernomen om overlast zo veel mogelijk weg te nemen, waarbij altijd het uitgangspunt is om de boom te behouden.

In het afwegingskader worden de meest voorkomende vormen van overlast beschreven. Per vorm van de overlast geeft de gemeente haar standpunt en worden mogelijke maatregelen voorgesteld. Een aantal vormen van overlast zijn voor de gemeente Echt-Susteren geen reden om een boom te verwijderen. Te denken valt aan bladval of overhangende takken. Echter een combinatie van meerdere vormen van overlast kan wel leiden tot verwijdering van een boom. Bomen die zorgen voor hinder in relatie tot bestaande of nieuw aan te leggen zonnepanelen, wordt in een apart kader beschreven. De volgende aspecten worden niet meegenomen in het waarderingssysteem:

- “Verwachte” toekomstige overlast. Bomen worden tientallen jaren oud en blijven lang groeien. Dit betekent in veel gevallen dat de overlast toeneemt in de loop van de jaren.
- Duur van de overlast.
- Verandering van de omgeving.
Bijvoorbeeld: bij aanplant van de boom stond deze vrij waarna door omwonenden of bouwinitiatief van derden een muur of schutting is geplaatst vlak bij de boom.



Wegingskader hinder en boomwaarde.

De maatregelen die worden genomen beperken zich tot het gemeentelijk eigendom. Wanneer maatregelen nodig zijn op particulier terrein, moet dit door de bewoner zelf uitgevoerd en bekostigd worden. Uitzondering hiervoor is de bijdrageregeling voor het beheer en instandhouding van waardevolle bomen bij particuliere eigenaren.

De overlast wordt per boom bekeken. Dus als de overlast door meerdere bomen wordt veroorzaakt, wordt per boom het stappenplan doorlopen. Dit kan tot gevolg hebben dat bijvoorbeeld in een straat uiteindelijk enkele bomen worden verwijderd en andere bomen blijven staan.

Het afwegingskader gaat in op schaduwwerking, blad- en bloesemval, zonnepanelen, allergie-meldingen, boomwortels, overhangende takken, vruchtval, druipende bomen, ziekten en plagen en overige vormen van overlast. Meer hierover is te vinden in Bijlage 5 van de bomennota.

6. Beschermen van bomen tegen kap

In de bomennota 2007 is een deregulering van het kapbeleid ingezet door te gaan werken met een waardevolle bomenlijst. De bomen op deze lijst zijn kapvergunningsplichtige, bomen buiten deze lijst zijn kapvergunningsvrij. Deze werkwijze heeft zich in de afgelopen jaren bewezen als zeer efficiënt en effectief. Het gemeentelijk kapbeleid is bedoeld om bomen met een belangrijke waarde of functie te beschermen. Specifieke bomen en boomstructuren die beschermd moeten worden zijn aangewezen als kapvergunningsplichtige bomen. Bomen die geen beschermde status hebben kunnen zonder kapvergunning gekapt worden.

Kapvergunningsplichtige bomen	Bomen die zijn opgenomen op de waardevolle bomenlijst of zijn aangewezen als boomstructuur worden door middel van het kapbeleid beschermd.
Bomen en zonnepanelen	We kappen geen bomen voor het plaatsen van zonnepanelen. Wel houden we rekening met het plaatsen van bomen in nieuwbouwwijken m.b.t. zonnepanelen (bijlage 5)
Overige functionele bomen	Het aanwijzen van bomen waarvoor een kapvergunningsplicht geldt wil niet zeggen dat alle andere bomen vogelvrij zijn. Het voornemen tot kap van een gemeentelijke boom wordt altijd getoetst aan het afwegingskader. Private bomen die niet zijn opgenomen op de waardevolle bomenlijst kunnen zonder kapvergunning gekapt worden.



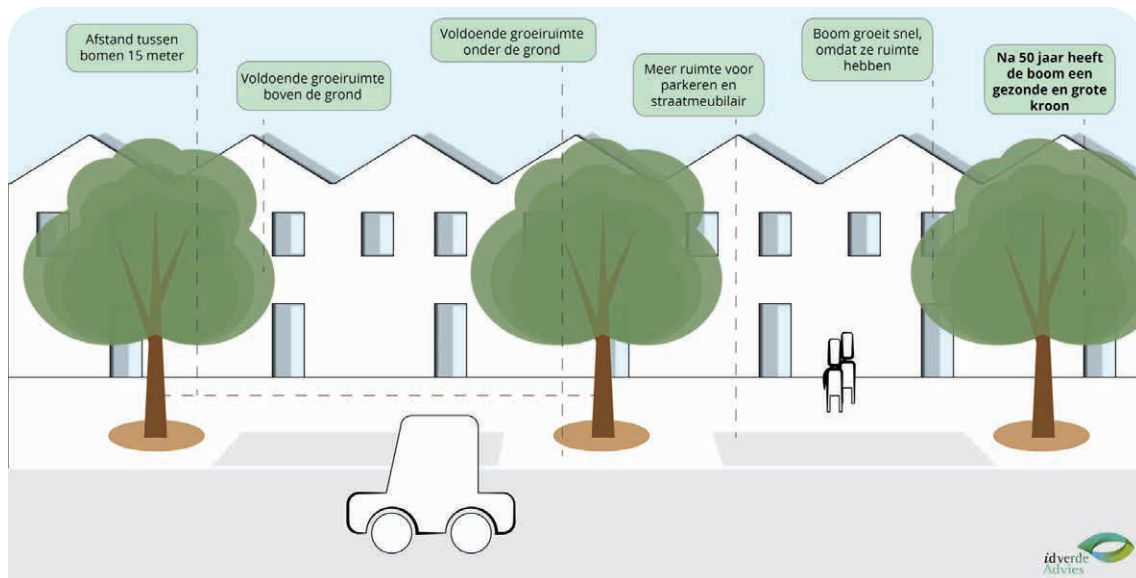
Op detailniveau zijn echter wel enkele aanscherpingen noodzakelijk om het kapbeleid toekomstbestendig en werkbaar te houden. Dit betreft de actualisatie van de herplant- en compensatieplicht, de (her)introductie van de schaderegeling bij illegale kap en het vereenvoudigen van de tegemoetkomingsregeling.

Herplant of financiële compensatie	Als een boom die op de waardevolle bomenlijst staat wordt gekapt, geldt in alle gevallen een herplantplicht. Bij voorkeur plant de aanvrager op dezelfde plek een nieuwe boom terug. Echter is herplant op dezelfde plek niet altijd mogelijk, dan moet de aanvrager een voorstel doen voor een andere locatie of aangeven te kiezen voor financiële compensatie. Eisen voor herplanten van waardevolle bomen of financiële compensatie zijn terug te vinden in paragraaf 6.1.4 van het bomenbeleidsplan.
Schaderegeling illegale kap	De gemeente maakt van de illegale kap een melding en stelt een proces-verbaal op. Ook bij illegale kap geldt een herplantplicht.
Tegemoetkoming particuliere eigenaren waardevolle bomen	Particuliere boomeigenaren zijn zelf verantwoordelijk voor het laten uitvoeren van een Boomveiligheidscontrole (BVC). Indien onderhoudsmaatregelen nodig zijn wordt hiervoor door de boomdeskundigen een offerte uitgebracht aan de gemeente. De gemeente bekijkt vervolgens welke kosten vergoed worden (Bijlage 6 uit het bomenbeleidsplan).
Bescherming bomen en burgerlijk wetboek	In het Burgerlijk Wetboek (boek 5, artikel 42, lid 1 en 2) is vastgelegd dat een verwijderingsrecht van toepassing is wanneer een boom binnen 2 meter en heesters en hagen binnen 0,5 meter van de erfgrenslijn staan, tenzij in een lokale verordening (bijv. APV) is opgenomen dat een kleinere afstand is toegelaten. In de APV van de gemeente Echt-Susteren is hiervoor geen afwijking voor opgenomen, met als gevolg dat bomen die binnen 2 meter van de erfgrenslijn staan minder goed beschermd worden. Bij actualisatie van de APV wordt daarom gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de afstand te verkleinen tot 0,5 meter voor bomen en nihil voor heesters en hagen.

7. Inrichtingsrichtlijnen

Dit hoofdstuk gaat in op inpassing, behouden en beschermen van onze bestaande bomen en de ontwikkeling van nieuwe bomen en boomstructuren. Kaders en handvaten voor de toepassing van bomen in de openbare ruimte zijn opgenomen in het Handboek Bomen. Dit is in de vakwereld een geaccepteerde landelijke werkwijze waarvan de gemeente licentiehouder is. Zo houden we rekening met:

- Kwaliteit versus kwantiteit
- Beheerbewust ontwerpen
- Technische en inrichtingsvoorwaarden bij de aanplant van bomen



Voorbeeld van een juiste groeiplaats van bomen, kwaliteit en kwantiteit.



8. Samen bereiken we het meest

Voor het betrekken van bewoners bij de inrichting en het beheer van bomen zijn de volgende ambities opgesteld:

- Het belang van bomen bij inwoners nog meer onder de aandacht brengen door betere communicatie hierover. We leggen de baten van bomen en groen uit waarbij ook aandacht en ruimte is voor het benoemen en bespreken van eventuele nadelen.
- Enthousiasmeren van jongeren middels educatie (boomfeestdagen, scholen, handboek bomen junior).
- Inwoners inzage geven in het beheer van bomen door het digitaal ontsluiten van gegevens.
- Inwonerinitiatieven om (meer) bomen te planten waarderen en trachten mogelijk te maken. Hierbij leggen we koppelingen naar bestaande initiatieven zoals bijvoorbeeld herdenkingsbomen.
- Begrip en acceptatie voor verduurzaming van woningen en de openbare ruimte. Verduurzaming van gebouwen en omgeving moet hand in hand gaan, het een kan niet zonder het ander.

Bij reconstructies van de openbare ruimte bepaalt de gemeente de kaders. Wel is het voor inwoners mogelijk om mee te denken over het inpassen, verwijderen of vervangen van bomen.



9. Aanbevelingen

- De tegemoetkomingsregeling dient te worden aangepast aan de actuele marktomstandigheden. Daarnaast dienen particuliere eigenaren van waardevolle bomen nadrukkelijker te worden gewezen op de juridische zorgplicht ten aanzien van onderhoud, veiligheid en instandhouding.
- Aanpassing boomverordening/APV. Na het vaststellen van voorliggend bomenbeleidsplan is het noodzakelijk dat de aanpassingen in het kapbeleid (hoofdstuk 6) worden doorgevoerd in de bomenverordening en APV. Daarbij wordt tegelijkertijd de afstandseis voor aanplant van bomen tot de erfgrans (volgens artikel 5:42 BW) aangepast van 2 meter naar 0.5 meter.
- Actualisatie waardevolle bomenlijst. Een groot deel van de bomen zijn opgenomen in de waardevolle bomenlijst, echter is de lijst verouderd en dient deze nog herzien te worden.
- Actualiseren bebouwde komgrens boswet in het kader van de Wet Natuurbescherming (die dadelijk over gaat in de Omgevingswet). Deze wordt t.z.t. weer voorgelegd en vastgesteld door de raad en zal dadelijk bebouwingscontour houtkap gaan heten.
- Het verankeren van dit boomeleidsplan in de Omgevingsvisie en uitwerking / koppeling hiervan in het Omgevingsplan. Hierbij is de 3-30-300 regel voor bomen in de Omgevingsvisie essentieel. Deze wordt als volgt uitgelegd;

Bomen zichtbaar vanuit elke woning

De eerste regel is dat iedereen vanuit huis minstens 3 bomen (van behoorlijke omvang) moet kunnen zien. Recent onderzoek toont het belang aan van zichtbaar groen voor de mentale gezondheid en welzijn van mensen.

30% boomkroonbedekking rondom elk gebouw

Onderzoek toont aan dat er een verband is tussen de boomkroonbedekkingsgraad en bijvoorbeeld de koeling van de omgeving, een beter luchtmilieu, mentale en fysieke gezondheid. Door meer te vergroenen moedigen we bewoners ook aan om meer tijd buiten door te brengen wat op zijn beurt de sociale cohesie bevordert. Veel ambitieuze wereldsteden hebben 30% boomkroonpercentage rondom elk gebouw als doel gesteld. Op gebouwniveau zou 30% een minimum moeten zijn en waar mogelijk liefst nog een hoger percentage.

300 meter vanaf het dichtstbijzijnde park of groene ruimte

Niemand mag meer dan 300 meter van een park of groene ruimte wonen waar je kunt recreëren. Veel studies onderstrepen het belang van de nabijheid van een gemakkelijke toegang tot hoogwaardige groene ruimte die voor recreatie kunnen worden gebruikt. Als afstand wordt vaak een wandeling van vijf tot tien minuten genoemd. Dit stimuleert het recreatief gebruik van groen en dat heeft op zijn beurt positieve invloed op zowel de lichamelijke als de geestelijke gezondheid. Uiteraard verschilt de lokale situatie; de behoeften in bijvoorbeeld voorsteden of dorpen met een lagere dichtheid van de bebouwing zullen verschillen van die in dichtbebouwde stedelijke gebieden.

Datum	Januari 2024
Opdrachtgever	Gemeente Echt-Susteren
Postadres	Gemeente Echt-Susteren Postbus 450 6100 AL Echt
Opdrachtnemer	idverde advies Eci 10 6041 MA Roermond 046 436 08 50 advies@idverde.nl
Auteurs	Nathalie Obrusnik, Nina Pigmans en Ton Roumen
Projectgroep gemeente	Minouk Peeters, Robert Vogten en Ton Roumen
Opgemaakt door	Dave Stevens, Studio Mayday
Vrijgegeven door	Wendy Hopmans
Projectnummer	724210211
Status	Tekstueel definitief
Bezoekadres	Nieuwe Markt 55 6101 CV Echt
Telefoonnummer	0475 478 478
Emailadres	info@echt-susteren.nl